

Голові спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
доктору політичних наук, професору
кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Бурдяк Вірі Іванівні

Відгук

**офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю
Микити Сергійовича Дрогозюка, виконану на тему
«Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської
групи в умовах російсько-української війни» та подану на здобуття
наукового ступеню доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 052 Політологія**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Микити Сергійовича Дрогозюка «Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни» не викликає сумніву. Російсько-українська війна, що триває з 2014 року і набула якісно нового виміру після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, докорінно змінила безпекове середовище Центрально-Східної Європи, трансформувала логіку регіональної співпраці та актуалізувала питання ефективності субрегіональних форматів у кризових умовах. У цьому контексті особливої наукової ваги набуває дослідження відносин України з країнами Вишеградської групи – Польщею, Чехією, Словаччиною та

Угорщиною, які є не лише географічно близькими до України державами, але й важливими учасниками європейської та євроатлантичної політики.

Обрана дисертантом проблематика має як теоретичне, так і практичне значення. З одного боку, вона дозволяє осмислити Вишеградську групу як субрегіональний формат, що діє на перетині інтересів Європейського Союзу, НАТО та національних урядів країн Центральної Європи. З іншого боку, дослідження дає змогу простежити, яким чином війна вплинула на зовнішньополітичні стратегії окремих країн В4 щодо України, а також на здатність самого Вишеградського формату зберігати внутрішню єдність в умовах зростання безпекових, енергетичних, гуманітарних та політичних викликів.

Варто підкреслити, що тема дисертації є *актуальною* не лише з огляду на поточну політичну ситуацію, але й у ширшій науковій перспективі. Українсько-вишеградські відносини тривалий час розглядалися переважно крізь призму європейської інтеграції, транскордонної співпраці, підтримки реформ або окремих двосторонніх контактів. Натомість російсько-українська війна актуалізувала потребу в комплексному аналізі цієї взаємодії як складової регіональної безпеки. Саме тому звернення автора до періоду 2014-2025 рр. є цілком виправданим, оскільки дає можливість простежити як початкову реакцію країн В4 на російську агресію, так і подальшу трансформацію їхніх позицій після 2022 року.

Дисертаційна робота має логічну і послідовну структуру, що відповідає поставленій меті та визначеним дослідницьким завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Така композиція дозволяє авторові поступово перейти від теоретико-методологічного осмислення проблеми до аналізу конкретних етапів розвитку українсько-вишеградських відносин в умовах війни. У вступі належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету, завдання, хронологічні та територіальні межі роботи,

окреслено методологічну базу, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертант прагне не обмежуватися описом окремих подій чи політичних заяв, а намагається вибудувати цілісну аналітичну рамку для пояснення змін у політиці країн Вишеградської групи щодо України. У роботі В4 розглядається не як монолітний актор, а як гнучка субрегіональна платформа, всередині якої співіснують різні стратегічні інтереси, історичні досвіди, безпекові уявлення, енергетичні залежності та внутрішньополітичні чинники. Саме такий підхід дозволяє авторові аргументовано пояснити, чому Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина, належачи до одного регіонального формату, демонструють різний рівень підтримки України і по-різному реагують на російську агресію.

У *першому розділі* дисертації розкрито теоретико-методологічні основи дослідження розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни. Автор аналізує концептуальні підходи до вивчення Вишеградської четвірки, українсько-вишеградських відносин, субрегіональної співпраці та зовнішньополітичної поведінки держав у кризових умовах. Важливо, що дисертант намагається поєднати системний, структурно-функціональний і порівняльний підходи, а також використовує положення теорії міжнародних відносин для пояснення асиметричної реакції країн В4 на спільний безпековий виклик.

Особливої уваги заслуговує застосування системного підходу, який дає змогу розглядати Вишеградську групу як субрегіональну підсистему в межах ширшої європейської та євроатлантичної архітектури безпеки. Це дозволяє уникнути надмірного спрощення предмета дослідження і показати, що політика країн В4 щодо України формується на перетині кількох рівнів: національного, субрегіонального, європейського і трансатлантичного. Порівняльний підхід, у свою чергу, забезпечує можливість виявлення спільних і відмінних рис у політиці Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини. Структурно-функціональний аналіз дає підстави простежити зміну ролі

Вишеградської групи – від механізму координації позицій до платформи з обмеженим рівнем політичної консолідації.

Другий розділ присвячено особливостям формування політики країн Вишеградської четвірки на початку російсько-української війни. У ньому автор аналізує реакцію країн В4 на анексію Криму, початок бойових дій на сході України, формування санкційної політики Європейського Союзу та підтримку євроінтеграційного курсу України. Важливим є те, що дисертант не розглядає 2014-2015 рр. лише як початкову фазу війни, а показує цей період як момент формування довгострокових тенденцій, які згодом проявилися значно виразніше. Саме тоді, поряд із загальною підтримкою України, почали простежуватися відмінності у сприйнятті Росії, оцінці безпекових ризиків, ставленні до санкцій та готовності окремих урядів до активнішої участі в підтримці Києва.

У третьому розділі проаналізовано трансформацію політичних курсів країн Вишеградської групи в контексті повномасштабного вторгнення Росії. Цей розділ є одним із найбільш змістовно насичених, оскільки в ньому розкривається криза регіональної солідарності, диференціація зовнішньополітичних стратегій, гуманітарний і військово-технічний виміри підтримки України, а також особливості позиції Угорщини. Автор аргументовано показує, що після 2022 року Вишеградська група не втратила повністю свого значення, однак її функції істотно змінилися. Вона дедалі менше виступає як консолідований політичний актор і дедалі більше – як консультативна платформа, всередині якої проявляються різні моделі реагування на війну.

Наукову цінність має порівняльне висвітлення позицій Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини. Польща у дослідженні постає як один із ключових адвокатів українських інтересів у Європі та як держава, для якої російська агресія є безпосереднім викликом національній і регіональній безпеці. Чехія розглядається як важливий партнер України, що поєднує політичну підтримку, гуманітарну допомогу та активну участь у військово-технічному забезпеченні.

Словаччина подається як приклад держави, політика якої змінювалася під впливом внутрішньополітичних процесів. Угорщина аналізується як найбільш проблемний випадок у межах В4, де поєднання енергетичної залежності, внутрішньополітичної риторики та специфічного бачення національних інтересів зумовлює стриману і часто суперечливу позицію щодо України.

Значущим результатом дисертації є висновок про функціональну трансформацію Вишеградського формату. Автор переконливо доводить, що війна не просто змінила окремі елементи співпраці України з країнами В4, а вплинула на саму природу цієї взаємодії. Якщо раніше вона переважно асоціювалася з підтримкою європейської інтеграції, реформами та регіональним партнерством, то після 2022 року на перший план вийшли питання безпеки, стійкості, військової допомоги, санкційної дисципліни, енергетичної незалежності та післявоєнної реконструкції. Такий підхід дозволяє розглядати українсько-вишеградські відносини не як статичну сукупність двосторонніх контактів, а як динамічну систему, що змінюється під впливом війни та ширших трансформацій європейського порядку.

Наукова новизна дисертації полягає насамперед у комплексному порівняльному аналізі еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. Автору вдалося поєднати аналіз регіонального формату з вивченням політики кожної окремої країни В4, що дає можливість уникнути як надмірного узагальнення, так і фрагментарності. Позитивним є також те, що дисертант приділяє увагу не лише політичним деклараціям, а й практичним проявам підтримки України, включаючи гуманітарний, військово-технічний, санкційний, енергетичний та інституційний виміри.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів у діяльності органів державної влади, дипломатичних установ, аналітичних центрів, а також у процесі підготовки навчальних курсів з міжнародних відносин, політичної науки, європейських студій і регіональної безпеки. Висновки дисертації можуть бути корисними для формування більш диференційованої політики України щодо країн Вишеградської групи. Адже

робота переконливо демонструє, що ефективна взаємодія з В4 потребує не лише апеляції до спільних інтересів, але й глибокого розуміння внутрішніх обмежень, політичних мотивацій і стратегічних пріоритетів кожної з країн цього об'єднання.

Основні положення дисертаційного дослідження *належним чином апробовані в наукових публікаціях автора*. Важливо, що результати роботи відображені у фахових виданнях і матеріалах наукових конференцій, що свідчить про поступову апробацію ключових ідей дисертації в академічному середовищі. Структура публікацій відповідає тематиці дисертаційної роботи, а їх зміст відображає основні напрями авторського дослідження.

Позитивно слід оцінити і дотримання автором вимог *академічної доброчесності*. У роботі використано значний масив джерел, наукової літератури, офіційних документів, аналітичних матеріалів та емпіричних даних. Посилання на джерела подано належним чином, що дає підстави вважати дослідження самостійним і доброчесним.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження М. С. Дрогозюка, доцільно висловити *окремі зауваження і побажання*, які мають дискусійний та рекомендаційний характер.

По-перше, у роботі варто було б дещо чіткіше розмежувати поняття «Вишеградська група», «Вишеградський формат», «В4+Україна», «країни Вишеграду» та «субрегіональна платформа». У тексті ці поняття загалом використовуються коректно, однак вони не завжди мають однакове аналітичне навантаження. Вишеградська група як політичне об'єднання, Вишеградський формат як механізм консультацій, В4+Україна як окрема модель взаємодії та країни В4 як сукупність національних акторів не є повністю тотожними. Більш послідовне понятійне розмежування дозволило б зробити окремі теоретичні положення роботи ще точнішими.

По-друге, методологічна база дисертації є достатньо широкою, що, безумовно, свідчить про прагнення автора комплексно охопити предмет дослідження. Водночас робота могла б виграти від чіткішого визначення

ієрархії використаних методологічних підходів. Зокрема, доцільно було б виразніше показати, який із підходів виконує роль базового пояснювального інструменту, а які застосовуються як допоміжні. Це стосується співвідношення системного, структурно-функціонального, порівняльного підходів, а також окремих положень неореалізму, інституціоналізму та концепцій структурного конфлікту. Така деталізація не змінила б загальної логіки дослідження, але посилила б його теоретико-методологічну стрункість.

По-третьє, окремі ключові поняття, які відіграють важливу роль у висновках дисертації, потребували б дещо чіткішої операціоналізації. Йдеться, зокрема, про такі категорії, як «регіональна солідарність», «криза регіональної єдності», «функціональна трансформація Вишеградського формату», «консультаційна платформа». Автор переконливо використовує ці поняття для пояснення змін у політиці країн В4, однак у роботі можна було б чіткіше визначити критерії, за якими вимірюється рівень солідарності, ступінь кризи чи глибина функціональної трансформації. Це надало б окремим висновкам більшої аналітичної визначеності.

По-четверте, враховуючи значний обсяг фактологічного та порівняльного матеріалу, робота могла б виграти від ширшого використання додатків. Окремі узагальнювальні таблиці, схеми, хронологічні переліки, порівняльні характеристики санкційної, енергетичної, гуманітарної чи військово-технічної політики країн В4 доцільно було б частково винести за межі основного тексту. Це сприяло б більшій композиційній стрункості дисертації, водночас зберігши її емпіричну насиченість і доказову базу.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження. Вони мають рекомендаційний характер і спрямовані радше на подальше поглиблення окремих аспектів теми, ніж на заперечення основних результатів роботи. Дисертація М. С. Дрогозюка є самостійним, завершеним і актуальним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливе наукове завдання — комплексно проаналізовано

особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни.

Робота характеризується належним рівнем наукової новизни, достатньою теоретико-методологічною обґрунтованістю, логічною структурою, практичною значущістю та відповідністю спеціальності 052 «Політологія». Зміст дисертації, основні положення, висновки та результати апробації дають підстави стверджувати, що кваліфікаційна наукова праця відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.03.2024 р.), «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759), а її автор, Дрогозюк Микита Сергійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент:

Доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології
та публічного управління
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Василь БУСЛЕНКО

